

Paimion koulutuslautakunta 12.11.2024

Lausuntoluonnos hallituksen esitysluonnokseen perusopetuslain muuttamisesta (VN/17928/2024)

Alleiviivatut kysymykset = Lausuntopalvelu.fi:ssä annettavan lausunnon pääkohdat.

Punaisella tekstillä esitysluonnoksessa ehdotetut muuttuvat/uudet pykälät

Sinisellä tekstillä ehdotus kaupungin lausunnoksi.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämisaikassa sovellettavat järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteettömyyden sujuvuutta sekä koulu-yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä tai järjestyssäännöksillä tulee määrätä puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla.

Puollamme esitystä. Se tukee Paimion kaupungin vallitsevia käytänteitä puhelimen käytöstä koulussa. Paimiossa kaikkiin kouluihin ollaan valmistelemaan yhtenäistä järjestyssääntöä, jossa määrätään myös puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytöstä.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.

Puollamme esitystä.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Tekniikan kehittyessä on hyvä, että puhelimen lisäksi laissa on maininta mobiililaitteesta. Esimerkiksi älykellot ovat yleistyneet pienillä oppilailla. Esitysluonnoksen tekstissä ei mainita kertaakaan termiä 'älylaite', ja Kielitoimiston sanakirjan mukaan mobiililaitte- ja älylaite-sanoilla on sisällöllinen ero. Esitämme, että esitysluonnoksen osalta harkitaan laissa käytettävää terminologiaa ja lisätään myös älylaite-termi ja sen määritelmä säädöskohtaisiin perusteluihin koskemaan niitä laitteita, joita esitysluonnoksessa mobiililaitte-termiä käyttäen on tarkoitettu.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

41 a §

Valvonta

Aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia, onko tässä laissa tarkoitettua opetusta järjestettäessä toimittu sen mukaan, mitä tässä laissa tai tämän lain nojalla on säädetty.

Aluehallintovirasto voi myös oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty 1 momentissa säädettyllä tavalla.

41 b §

Oikeus saada tietoja

Valvontaviranomaiselle on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä 41 a §:ssä tarkoitettujen kantelun tai valvontatehtävän tutkimiseksi. Lisäksi valvontaviranomaiselle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset kantelun tai valvontatehtävän tekemiseksi välttämättömistä asiakirjoista.

41 c §

Huomautus ja huomion kiinnittäminen

Jos valvonnan yhteydessä todetaan, että opetuksen järjestäjä on opetusta järjestäessään menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi antaa opetuksen järjestäjälle huomautuksen vastaisen varalle.

Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voivat valvontaviranomaiset kiinnittää opetuksen järjestäjän huomiota opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

41 d §

Määräyksen antaminen

Jos opetuksen järjestämisessä havaitaan oppilaan oikeuksia vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka opetuksen järjestäminen on muutoin tämän lain tai sen nojalla annettujen normien vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Valvontaviranomainen voi velvoittaa opetuksen järjestäjän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla siten kuin aluehallintoviraston toimivallasta uhkasakon asettamiseen säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 56 §:ssä ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 56 §:ssä säädetään.

Muutoksenhausta uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

42 d §

Valituskiellot

Valittamalla ei saa hakea muutosta

1. muuhun 36 §:n nojalla tehtyyn kuin kirjallista varoitusta tai oppilaan määräaikaista erottamista koskevaan päätökseen;

2. 36 c §:ssä tarkoitettuun opetuksen epäämistä koskevaan päätökseen;
3. 41 c §:ssä tarkoitettuun päätökseen; tai
4. aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 42 c §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus.

Hallinto-oikeuden päätökseen 42 §:ssä tarkoitettussa asiassa ei saa hakea muutosta valittamalla

Pidämme lähtökohtaisesti hyvänä, että aluehallintovirasto voisi myös oma-aloitteisesti tutkia sitä, miten opetus on järjestetty, jos sillä on jokin syy epäillä, että opetuksen järjestämiseen liittyy epäkohtia, jotka on syytä selvittää. Nyt esitysluonnoksessa ehdotettu lain sanamuoto antaisi kuitenkin aluehallintovirastoille laajat mahdollisuudet ryhtyä tekemään oma-aloitteista tutkintaa opetuksen järjestäjien toiminnasta myös ilman mitään perusteltua syytä tai epäilyä lainvastaisuudesta tai muusta moitittavuudesta. Ehdotamme, että ehdotetun 41 a §:n 2 momentin sanamuoto muutetaan muotoon ”*Aluehallintovirasto voi myös perustellusta syytä oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty 1 momentissa säädetyllä tavalla. Tutkinnan käynnistämisen syy on selvitettävä tutkinnan kohteelle tutkinnan käynnistyessä.*” Ilman tätä täydennystä esityksen voi katsoa mahdollistavan myös tarpeeton kontrolli ja olevan siten ongelmallinen kuntien itsehallinnon kannalta, toisin kuin esitysluonnoksen sivun 42 lopussa esitetään.

Säädöskohtaisissa perusteluissa 41 d §:n osalta mainitaan, että ”*Mahdollisia puutteita voisivat olla esimerkiksi [...] oppilaan tarvitseman tehostetun tai erityisen tuen laiminlyönti.*” Säädösmuutosten valmistelussa tulisi huomioida myös jo eduskuntakäsittelyssä oleva hallituksen esitys HE 114/2024 vp perusopetuslain muuttamiseksi. Sen yhtenä keskeisenä tavoitteena on luopua tehostetun ja erityisen tuen käsitteistä ja niiden sijasta säätää ryhmäkohtaisista sekä oppilaskohtaisista tukitoimista. HE 114/2024 vp:n on tarkoitus tulla voimaan myös 1.8.2025 ja tämän esitysluonnoksen 11.1 luvussa em. hallituksen esitys on huomioitu. Ehdotamme, että 41 d §:n perusteluissa em. kohta muutetaan muotoon ”*[...] oppilaan tarvitsemien tukitoimien järjestämisen laiminlyönti.*”

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Esitysluonnoksessa 41 b §:n säännöskohtaisiin perusteluihin sisällytetty kysymys ”*Pitääkö henkilötietojen käsittelystä sanoa jotakin enemmän?*” on yllättävä ja herättää epäilyn esitysluonnoksen valmistelun huolellisuudesta ja ammattitaidosta.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa, oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa.

Perusopetuksessa liikunnallisen elämäntavan luominen on tärkeä osa-alue, josta on terveydellistä hyötyä oppilaille koko elämän ajan. Pidämme esitystä opetuksen tavoitteiden laajentamisesta erinomaisena.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Liikuntaa voidaan ottaa osaksi koulupäivää liikuntatuntien lisäksi myös muissa oppiaineissa, välitunneilla sekä kerho- ja harrastustoiminnassa. Perusopetuslain tavoitteiden laajentamisen sekä opetussuunnitelmien päivittämisen lisäksi yksi tärkeä keino olisi turvata kuntien rahoitus perusopetuksen järjestämiseen ja laajentaa rahoituspohjaa niin, että kouluihin olisi taloudellisten resurssien puitteissa mahdollista palkata myös liikunnanohjaajia aktivoimaan oppilaita koulupäivien aikana välitunneilla sekä koulupäivien jälkeen. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisen ei pidä kytkeytyä perusopetuksessa vain lain yleisiin tavoitteisiin ja opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden opetukseen sekä sisältöihin, vaan laajemmin koko siihen aikaan, jonka oppilaat päivittäin ovat koulussa.

Esityksen luvun 4.2.1 taloudelliset vaikutukset esittelevät määräaikaaisia hankerahoitteisia keinoja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen, mutta nämä toimet vaativat kunnilta myös omarahoitusosuuksia. Jos valtio todella haluaa edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta asuinkunnasta riippumatta, liikunnallisen elämäntavan edistämisen toimenpiteiden taloudellisiin vaikutuksiin tulee lisätä se, etteivät nyt hallituskaudelle esitetyt rahoitusmekanismit tosiasiallisesti ole oppilaille yhdenvertaisia, vaan ne edesauttavat kuntien olosuhteiden eriytymistä: heikommin taloudellisesti toimeen tulevat kunnat eivät pysty rahoittamaan erillishankkeiden omarahoitusosuuksia, mutta hyvin toimeen tulevat kunnat saavat tätä kautta

toimintaansa, kokeiluihin, kehittämiseen ja olosuhteiden parantamiseen entistä enemmän rahoitusta. Kun liikunnallisen elämäntavan tavoite sisällytetään perusopetuslakiin, se antaa myös valtiolle velvollisuuden lisätä kunnille pysyvää rahoitusta tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallituskausittaiset erillisrahoitukset eivät ole lakisääteisten tehtävien pysyvän laajentamisen rahoitusmalli.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

Vaikka opetuksen epäämisen tai muiden kurinpitotoimien sisältöä ei lakiesitysluonnoksessa ehdoteta muutettavaksi, esitämme opetuksen epäämistä koskevan säädöshuollon yhteydessä harkittavaksi, voisiko lainsäädännössä opetuksen epäämistä pidentää koskemaan kyseisen koulupäivän lisäksi tarvittaessa myös kahta seuraavaa työpäivää. (Nykyinen säädös mahdollistaa epäämisen vain jäljellä olevan sekä sitä seuraavan työpäivän ajaksi.)

Opetuksen epäämisen säädösten käyttäminen on tarkoitettu äärimmäisen poikkeuksellisiin tilanteisiin. Kokemuksesta tiedämme, että erityisen vaativissa tilanteissa, jossa on tai on ollut mahdollisuus tosiasialliseen vaaraan, asian selvittely vaatii usein myös poliisitutkintaa sekä sosiaaliviranomaisen toimenpiteitä. Tilanne on tällöin koulunkäynnin näkökulmasta jonkin aikaa epäselvä. Yleisen opiskelurauhan kannalta sekä koulutyön, oppilaiden ja henkilöstön turvallisuuden varmistamiseksi epäämisoikeus olisi syytä olla kestoaltaan sellainen, että se voi koskea jäljellä olevan työpäivän lisäksi tarvittaessa myös kahta seuraavaa työpäivää.